

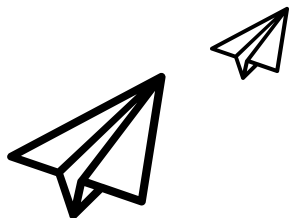
.....

# Selvitys selkokielen opetuksesta ja koulutuksesta *ammattioppilaitoksissa ja korkeakouluissa*

.....



# Alkusanat



Selkokielen tarve suomalaisessa arjessa kasvaa kaiken aikaa. On arvioitu, että selkokieltä tarvitsee Suomessa jopa 750 000 ihmistä (Selkokielen tarvearvio 2019). Selkokielen kohderyhmät kuitenkin kasvavat monista syistä, ja myös ymmärrys selkokielen käyttöalasta monipuolistuu yhä enemmän selkokieltä koskevan tutkimuksen myötä.

Selkokielen asema yhteiskunnassa on vahvistumassa, ja selkokieli näkyikin erilaisissa kansallisissa toimenpideohjelmissa ja kehittämissuunnitelmissa. Vaikka selkokieli ei vielä ole itsenäinen osa suomalaista lainsäädäntöä, paine tähän kasvaa, ja suunta näyttää olevan muuttumassa kohti selkokielen tunnustamista yhdeksi saavutettavan viestinnän välineistä. Lainsäädännön muutosten myötä on mahdollista, että viranomaisten velvollisuuksia selkokielen käyttöön tulevaisuudessa laajennetaan. Tähän suuntaan ohjaa myös selkokieleen kansainvälisesti kohdistuva mielenkiinto (Lindholm & Vanhatalo 2021, Handbook of Easy Languages in Europe).

Tarvitsemme lisää selkokielen koulutusta, sillä selkokielen asiantuntijoita on liian vähän selkokielen tarpeeseen nähden. Selkokielen osaamiseen, käyttöön ja juurruttamiseen voidaan kuitenkin vaikuttaa koulutuksen avulla. Näin ymmärrys lisääntyy, kuinka tulevat ammattilaiset ja asiantuntijat voivat soveltaa selkokielen periaatteita erilaisissa tekstitöissä ja kommunikointitilanteissa.

Selkokielen koulutus on tärkeää, sillä selkokieltä tarvitaan monissa käytännön ammateissa, joissa kohdataan selkokieltä tarvitsevia henkilöitä. Koulutusta tarvitaan yhtä lailla myös selkokielen asiantuntijatehtäviin. Selkokielen kokonaisvaltaisen kehittämisen lähtökohdانا on tutkittu tieto, joka kasvaa korkeakouluissa tehtävästä työstä, ja tätä tietoa tarvitaan myös opetuksen kehittämisessä niin ammatillisissa oppilaitoksissa kuin ammattikorkeakouluissakin.

## Kokonaiskuva auttaa ennakoimaan tulevaa

Käsitys Suomessa annettavasta selkokielen opetuksesta ja koulutuksesta on melko hajanainen. Halusimme kyselyllä selvittää selkokielen nykytilaa: millaista opetusta on tarjolla ammattioppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Kysely koski selkosuomea. Tavoitteena oli myös hahmottaa, mitä tarpeita eri tahoilla on selkokielen opetukseen liittyen sekä etsiä mahdollisuuksia opetus- ja koulutusyhteistyölle.

Kyselyn toteuttivat Klaara-verkosto ja Savonia-ammattikorkeakoulu syksyllä 2021. Kysely tehtiin sähköisellä lomakkeella, ja kyselyssä oli 21 selkokielen opettamista ja kouluttamista koskevaa kysymystä. Vastaanottajissa oli opettajia, lehtoreita, erilaisia koulutusvastaavia, suunnittelijoita, amanuensseja, yliopistonopettajia, tutkijoita, tutkijatohtoreita, professoreita, dekaaneja, päälliköitä ja johtajia.

Kysely lähetettiin ammattioppilaitoksissa sosiaali- ja terveysalalle, kasvatus- ja ohjausalalle sekä kuntoutus- ja tukipalveluihin. Mukana oli myös viisi erityisoppilaitosta.

Kysely lähetettiin yleisesti ammattikorkeakouluihin ja tämän lisäksi kyselyä kohdennettiin ammattikorkeakoulujen humanistiselle alalle, terveyden ja hyvinvoinnin alalle, sosiaalialalle, kasvatusalalle, palvelualoille ja kulttuurialoille.

Yliopistoissa kysely kohdennettiin tiedekuntiin, joissa on kieli- ja käännöstieteiden, yleisen kielitieteen, viestinnän, logopedian, kirjallisuustieteiden, kasvatustieteiden, vammaistutkimuksen sekä sosiaalitieteiden tutkinto-ohjelmia ja oppiaineita. Lisäksi kysely lähetettiin yliopistopedagogiikan keskuksen ja kielikeskuksiin.

Vastauksia saimme 91. Vastausprosenttia ei voida tarkasti määrittellä, sillä aiempaa pohjatietoa kunkin oppilaitoksen selkokielen opettajista

*Millaista opetusta on tarjolla?*

*Mitä tarpeita eri tahoilla on selkokielen opetuksessa?*

*Millaista on mahdollinen yhteistyö selkokielen opetuksessa?*

ja kouluttajista oli käytössä hyvin vähän. Kysely siis kohdennettiin laajasti näille kolmelle asteelle, ja lähetettiin yhteensä yli 650 osoitteeseen. Kyselyä on organisaatioiden sisällä myös osoitettu eteenpäin asiaa tunteville. Vastaukset olivat nimettömiä, ja vastaaja sai halutessaan jättää yhteystietonsa.

Kyselyn tuloksista heijastuu vastaajien käsitys selkokielen opetuksen tarpeellisuudesta. Niissä oppilaitoksissa, korkeakouluissa ja yliopistoissa, joissa selkokieltä opetetaan, selkokieli on useimmiten osa vakiintunutta toimintaa. Selkokielen yhteiskunnallista merkitystä ja tarpeen laajuutta ja vaikutuksia ei oppilaitoksissa aina kuitenkaan nähdä. Tämä heijastuu epävarmuutena tehdä selkokielen opetusta ja koulutusta koskevia päätöksiä.

Vastauksista käy ilmi, että kaikilla koulutuksen asteilla on liian vähän selkokielen asiantuntemusta. Selvityksen perusteella selkokielen opetuksen kehittäminen on kuitenkin aktiivisessa vaiheessa. Viime vuosina opetusta on lisätty sekä yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa että ammattioppilaitoksissa. Opetusta on kehitetty selkokielestä kiinnostuneiden yksittäisten opettajien voimin ja käytännön tarpeiden ehdoilla, eikä kehittämiseen ole pystytty osoittamaan juurikaan lisäresursseja. Ratkaisuna resurssiongelmiin esitetään esimerkiksi yhteistyötä eri oppilaitosten välillä ja opettajien täydennyskoulutusta.

Korkeakouluissa opetus perustuu tutkimukseen, joten tämänhetkinen vireä selkokielen tutkimustoiminta hyödyttää vähitellen yliopistoja, ammattikorkeakouluja ja ammattioppilaitoksia. Tällä hetkellä yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa tehdään myös suhteellisen paljon selkokieltä käsitteleviä opinnäytetöitä, mutta eri oppilaitoksissa voi olla vaikeaa saada asiantuntevaa ohjausta.

Yliopistoissa selkokieltä opetetaan lähinnä kielitieteiden erikoistumisopinnoissa ja ammattikorkeakouluissa ja ammattioppilaitoksissa selkokielen opetus painottuu sosiaali- ja terveysalalle. Koulutus suunnittelussa ollaan yksimielisiä siitä, että inklusiivinen opetus, opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja koulutuksen saavutettavuus ovat tärkeitä tavoitteita. Varsinkin ammattioppilaitoksissa esitetään myös tarve lisätä selkokielellä opettamista eri

koulutusaloilla. Tarve on ymmärrettävä, sillä opiskelijoissa on entistä enemmän s2-oppijoita sekä erityisopiskelijoita, jotka selkokielisen opetuksen ja selkokielisten oppimateriaalien tukemina selviytyisivät ammatillisista opinnoistaan paremmin. Selkokielellä opettamisen kartoittaminen ei ollut kyselymme tavoitteena, joten emme ota kantaa siihen, miten sitä tulisi kehittää tai edistää osana ammatillisia opintoja. Toteamme kuitenkin, että aihe on ajankohtainen ja sen selvittäminen ja tutkiminen hyvin tärkeää.

## Selvityksestä kehittämisehdotuksiin

Kyselyn vastauksista olemme poimineet ideoita ja ehdotuksia siitä, miten selkokielen opetusta voitaisiin kehittää. Tässä selvityksessä merkittävänä kehittämisaiheena näyttäytyy eri tahojen välinen yhteistyö. Oppilaitoksilta edellytetään nyt yhteistyöhankkeita esimerkiksi opetusmateriaalien ja verkkokurssien suunnittelussa, jotta selkokieli pystyttäisiin ottamaan aiempaa paremmin osaksi eri alojen käytännön opetusta.

Selkokielen opetusta voidaan lisätä ja vakiinnuttaa toisella ja kolmannella koulutusasteella myös tarjoamalla opetushenkilöstölle täydennyskoulutusta. Tällä hetkellä Selkokeskus järjestää koulutusta selkokielestä, ja keskukselta voi tilata koulutuksia ja konsultaatiota myös oppilaitoksiin. Selkokeskus on myös kouluttanut runsaan 40 asiantuntijan joukon, joka koulutusten lisäksi tuottaa erilaisia selkomateriaaleja freelancer-pohjalta. Selkokeskus ei kuitenkaan voi vastata oppilaitosten laajamittaiseen koulutus- ja materiaalarpeeseen, mutta se voi tarjota pienimuotoisempaa asiantuntija-apua ja opettajien täydennyskoulutuksia sekä toimia kouluttajien kouluttajana. Jatkossa selkokielen opetuksen järjestämiseen ja selkokielen asiantuntijoiden kouluttamiseen tarvitaan yliopistojen panostusta.

Saksassa viranomaisille on jo asetettu velvoitteita selkokieliseen asiakasviestintään tietyissä tilanteissa. Tällä hetkellä Suomessa avoimen hallinnon strategia ja kansalliskielistrategia ohjaavat selkokielen käyttöä viranomaisviestinnässä. Näköpiirissä on, että tarve selkokielen asiantuntijoista kasvaa huomattavaksi. Toivomme tämän kyselyn tulosten lisäävän keskustelua selkokielen opetuksen järjestämisestä myös tulevaisuuden asiantuntijuuden näkökulmasta.

Kansainvälisenä selkokielen päivänä 28.5.2022

Soilimaria Korhonen, Savonia-ammattikorkeakoulu  
Auli Kulkki-Nieminen, Tampereen yliopisto  
Leealaura Leskelä, Helsingin yliopisto



.....

# Ammattioppilaitokset

.....

# AMMATTIOPPILAITOKSET

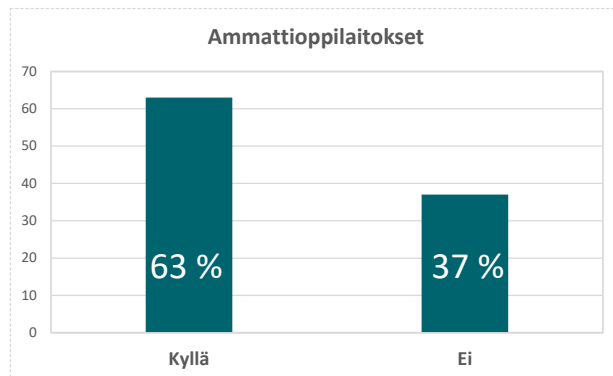
Kysely lähetettiin 47 ammattioppilaitokseen, ja vastauksia tuli yhteensä 40. Useimmat vastaajat olivat opettajia, lehtoreita, ammatillisia opettajia, erityisopettajia tai ammatillisia erityisopettajia.

Vastanneista 63 % kertoi selkokielen olevan osa opetusta jollakin tavalla. Selkokielen opetusta annetaan kyselyn vastausten perusteella ammattioppilaitoksissa osin jo melko vakiintuneesti tietyillä aloilla. Vastaajista 49 % kertoi selkokielen kuuluvan oppilaitoksen vakiintuneeseen opetustarjontaan ja 18 % mainitsi selkokielen opetukseen liittyvistä kokeiluista. Selkokielen opetus toteutetaan myös lähes aina oppilaitoksen opetusyksikön budjetoituna toimintana (94 %) ja vain harvoin ajoittaisella määrärahalla.

Selkokielen opetustarjonnan laajuus ja siihen liittyvät käytännöt vaihtelevat kuitenkin huomattavasti. Vastauksissa selkokieleeseen liittyvän opetuksen tuntimäärän ilmoitettiin vaihtelevan 2–20 tunnin välillä. Opiskelijamäärät, jotka selkokielen opetukseen ammattioppilaitoksissa osallistuvat, ovat huomattavan suuria. Puolet vastaajista ilmoitti 40–100 opiskelijan osallistuneen selkokielen opetukseen viime lukuvuonna ja 35 % vastaajista jopa yli sadan opiskelijan.

Ammattioppilaitoksissa selkokielen opetus on nivottu osaksi muita ammatillisia opintoja. Opinnoissa selkokieltä lähestytään konkreettisesti ja käytännöllisenä työvälineenä, jota opiskelijan on opittava soveltamaan tulevassa ammatissaan.

*Onko selkokieli  
tällä hetkellä  
millään tavalla  
osana opetustanne?*



## Selkokielen asema opetuksessa ja koulutuksessa

Opetushallituksen määrittelemissä tutkintojen perusteissa selkokieli mainitaan lyhyesti osana tiettyjen tutkinnon osien ammattitaitovaatimusta ja -kriteeriä. Tutkinnon perusteissa ei määritellä minkään ammattitaitovaatimuksen osaamispistemäärää, vain tutkinnon osan kokonaisosaamispistemäärää. Tutkinnon perusteissa ei määritellä myöskään osaamispisteen opetus- ja ohjaustuntimäärää, vaan koulutuksen järjestäjä eli käytännössä oppilaitokset päättävät siitä itsenäisesti. Siksi selkokielen opetustarjonnan laajuus ja siihen liittyvät käytännöt vaihtelevat huomattavasti. Ammattioppilaitokset päättävät itse, millaista opetusta ja millä laajuudella ne selkokielestä antavat. Kyselyn vastauksista välittyikin ammattioppilaitosten selkokielen opetuksen hajanaisuus ja monenlaiset käytännöt.

Ammattioppilaitosten selkokielen opetusta järjestetään vaihtelevasti eri alojen opinnoissa. **Sosiaali- ja terveysalan opinnoissa selkokieli on yhtenä kriteerikohtana esimerkiksi vammaistyön, ikääntyvien hoidon ja kuntoutumisen sekä lasten ja nuorten kasvatuksen ja hoidon osaamisaloilla.** Tyypillisesti selkokieli mainitaan tutkinnon osissa, joissa ammattitaitovaatimukseen kuuluu vuorovaikutusosaamista erilaisten asiakkaiden kanssa. Selkokieltä koskevista ammattitaitovaatimuksista korostetaan opiskelijan taitoa soveltaa selkokieltä käytännön vuorovaikutustilanteissa.

Selkokielen asema ammattioppilaitosten opetustarjonnassa vaihtelee. Noin puolet vastaajista ilmoitti sen kuuluvan oppilaitoksen vakiintuneeseen opetustarjontaan, ja 18 % kertoi kokeilleensa sitä. Jos selkokieli oli oppilaitoksen opetustarjonnassa, se kuului valtaosin pakollisiin tutkintovaatimuksiin eli ammattitaitovaatimuksiin (74 % vastaajista).

Useimmiten selkokielen opetus oli järjestetty osana tutkinnon osaa eli osana laajempaa opintokokonaisuutta. Vastaajat mainitsivat useita eri tutkinnon osia, joihin selkokieli kuului. Muutamissa vastauksissa mainittiin selkokielen kuuluvan myös yhteisten tutkinnon osien eli YTO-opintojen äidinkielen opetukseen.

**Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa** selkokielen opetusta järjestettiin kyselyn vastausten perusteella monissa tutkinnon osissa, esimerkiksi pakollisissa tutkinnon osissa *Kasvun ja osallisuuden edistäminen* ja *Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen*. Usein vastauksissa mainittiin osaamisalat ja niiden tutkinnon osat, jotka liittyvät vammais- ja vanhustyöhön, sairaanhoitoon sekä mielenterveys- ja päihdetyöhön.

Selkokielen opetusta järjestettiin vastausten mukaan myös oppilaitoksen päättämällä, erillisillä kursseilla, kuten *Kohtaaminen ja vuorovaikutus* tai *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät*.

Moni vastaaja mainitsi myös, että selkokielen opetusta on **hoiva-avustajakoulutuksessa**, jossa opiskelija suorittaa kaksi lähihoitajakoulutuksen tutkinnon osaa, ei koko sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa.

**Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnossa** selkokielen opinnot voivat liittyä eri tutkinnon osiin, joissa käsitellään lapsen kasvua, hyvinvointia tai oppimista, lapsen tai nuoren tuen tarpeeseen vastaamista tai kielellisiä vaikeuksia.

**Kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalveluiden erikoisammattitutkinnon** perusteissa on mainittu selkokielineen ohjaus.

## Selkokielen opintojen sisällöt

Ammattioppilaitoksissa selkokielen opetuksessa korostetaan käytännöllistä osaamista. Vastaajista 85 % kertoi, että selkokieli on nivottu osaksi ammattialan käytäntöjä. Opinnoissa selkokieltä tarkastellaan käytännöllisenä työvälineenä, jota opiskelijat harjoittelevat soveltamaan etenkin puhetilanteisiin. Teoreettisia näkökulmia selkokieleeseen kielimuotona ei pidetä yhtä olennaisina, mutta alle kolmasosa vastaajista kuvasi niitäkin kuuluvan selkokielen opintoihin. Vastaajista 81 % ilmoitti selkokielen opintojen sisältävän tietoa siitä, mitä selkokieli on ja ketkä sitä tarvitsevat. On kuitenkin syytä olettaa, että näitä aiheita lähestytään opinnoissa käytännöllisestä näkökulmasta, sillä 71 % vastaajista korosti opintojen sisältävän tietoa siitä, miten selkokieltä voi soveltaa opiskeltavan alan työssä.

Yli puolet vastaajista mainitsi opintoihin kuuluvan selkokielisiiin materiaaleihin tutustumista ja niiden analysointia. Opinnot sisälsivät tietoa selkokielisestä mediasta (52 %), selkokielisistä tietoaaineistoista (43 %) ja selkokirjallisuudesta (38 %). Vaikka selkoaineistot ovat konkreettinen ja nopea tapa tutustua selkokieleeseen, vastausten mukaan niitä ei opetuksessa kovin paljon käytetä. On mahdollista, että vastauksiin vaikutti kysymyksen muotoilu, jossa korostui opintojen sisältämä *tieto* kyseisestä asiasta. Vastaajat ehkä tulkitsivat kysymyksen liittyvän selkokielen teoriaa sisältäviin tietoaaineistoihin eikä konkreettisiin selkojulkaisuihin (kuten esim. YLE Uutiset selkokielellä, selkokirjat, Kelan selkosivut).

Ammattioppilaitosten selkokielen opetuksessa on harvoin käytössä tentti- ja oheskirjallisuutta.

## Perusteluja selkokielen sisällyttämiselle opintoihin

Selkokielen opetuksen vakiinnuttamista tai aloittamista oppilaitoksissa arvioitiin vastauksissa vaihtelevasti. Yhtäältä selkokielen opetus näyttää jo vakiintuneen tiettyihin oppilaitoksiin ja tietyille ammattialoille, mutta toisaalla sitä tunnetaan melko vähän eikä sen sisällyttämistä opintoihin ole edes harkittu. Ammattioppilaitoksissa, joissa selkokielen opetusta ei vielä ole, yli puolet vastaajista ei tiedä, onko omissa yksikössä käyty keskustelua selkokielen opetuksen käynnistämisestä jossakin laajuudessa.

Myös selkokielen sisällyttäminen tutkintovaatimuksiin jakoi vastauksia. Vastaajista 40 % kertoo selkokielen jo kuuluvan tutkintoon, mutta 30 % ei tiedä, onko asiasta käyty oppilaitoksessa keskustelua. Jos keskustelua tutkintoon sisällyttämisestä on käyty, suhtautuminen on ollut vaihtelevaa: Noin kolmasosassa vastauksia arvioitiin oppilaitoksen suhtautuneen siihen myönteisesti, kolmasosa vaihtelevasti, 17 % kielteisesti ja 17 % neutraalisti. Perustelut suhtautumiseen olivat niin ikään moninaiset. Myönteistä kantaa perusteltiin esimerkiksi sillä, että sosiaali- ja terveysalan vammaistyössä tarvitaan selkokielen osaamista. Kielteistä kantaa taas perusteltiin esimerkiksi sillä, että oppilaitos ei ole erityisoppilaitos.

Kuusi vastaajaa näki joitakin esteitä selkokielen opetuksen sisällyttämiselle opintoihin. Vastauksissa mainitaan muun muassa opetushenkilökunnan osaamisen ja tiedon puute sekä asenne, ettei selkokieltä pidetä tärkeänä tai tarpeellisenä asiana. Osassa vastauksista tulee kuitenkin esille vastaajan väärinkäsitys, että kysely koskisi *selkokielellä* opettamista.

## Selkokielen opetukseen liittyviä odotuksia, toiveita ja suunnitelmia

Tarve ja lisäresurssit

Selkokielen opetus nähdään tarpeellisenä ja tärkeänä etenkin sosiaali- ja terveysalalla, jossa tehdään työtä selkokielen kohderyhmien parissa. Etenkin suullisen selkokielen tarve näillä aloilla on suuri, sillä opiskelijan toivotaan oppivan huomioimaan erilaisten asiakkaiden ja potilaiden yksilölliset tarpeet sekä mukauttamaan puhettaan selkeämmäksi asiakas- ja hoitotilanteissa. Toisaalta selkokielen opetukseen varattua tuntimäärää pidetään yleisesti ottaen riittämättömänä, ja sen osuutta esimerkiksi lähihoitajan tutkinnossa toivotaan suuremmaksi. Opiskelijoilla ei ole aikaa harjoitella selkokielen käyttöä käytännön tilanteissa. Lisäksi puutteena mainitaan se, että selkokielen opetuksesta vastaa usein vain yksi tai muutama opettaja.



## Opetushenkilöstön koulutus

Ammattioppilaitosten opetushenkilöstön selkokieltä koskevalle lisäkoulutukselle nähdään suuri tarve. Opettajien kuvataan tarvitsevan sekä yleistietoa selkokielestä että muistutusta sen tärkeydestä eri ammattialoilla. Myös keskustelua opetuksen järjestämisestä ja selkokielen lisäämisestä opintoihin toivotaan lisää oppilaitoksen henkilökunnan keskuudessa. Monissa vastauksissa tuodaan esille myös opettajien tarve saada tietoa selkokielistä oppimateriaaleista sekä mahdollisuus harjoitella niiden tekemistä. Tarvetta perustellaan esimerkiksi sillä, että monet opettajat joutuvat jo nyt laatimaan opiskelijoilleen selkokielistä oppimateriaalia, vaikka heillä ei ole selkokielestä riittävästi tietoa.

## Yhteistyö ja suunnitelmallisuus

Selkokielen opetukseen toivotaan suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. Yhteistyön tarve sekä oppilaitoksissa että oppilaitosten välillä tunnustetaan. Yhdessä vastauksessa esitetään toive Suomen laajuudesta ja sosiaali- ja terveysalalle yhteisestä selkokielen opintokokonaisuudesta, jota kukin oppilaitos voisi halutessaan toteuttaa.

## Konkreettisia suunnitelmia

Konkreettisia suunnitelmia vastauksissa esitetään muutamia. Yhdessä vastauksessa kerrotaan, että oppilaitoksessa on suunnitteilla perustaa selkokielen opetuksen materiaali pankki, josta jokainen opetusryhmä saa saman tietopakettin ja harjoitukset selkokieltä koskevan opetuksen toteuttamiseen. Koronan vuoksi moni oppilaitos on ollut pitkään etäopetuksessa, mikä yhden vastauksen mukaan on heijastunut muun muassa selkokielen harjoitteluun puheviestintätilanteissa. Lähiopetuksen jälleen lisääntyessä harjoituksia jatketaan.

## Selkokielellä opetus

Osassa vastauksissa pohditaan oppilaitoksen selkokielellä toteuttamaa opetusta. Tätä kyselyssä ei selvitetty, sillä kyselyn aiheena oli selkokielen opetus ja koulutus. Selkokielellä opettamista koskevista vastauksista korostuu kuitenkin aito huoli siitä, miten s2-taustaiset opiskelijat ja erityisopiskelijat saavat tarvittavat tiedot ja taidot tulevaan ammattiinsa, kun opetus ja oppimateriaalit ovat yleiskielisiä. Vastauksissa toivotaan koulutusta selkokielisten oppimateriaalin tekemiseen ja selkokieltä osaksi kielitietoisuuden opetuksen koulutuksia.

## Muita pohdintoja selkokielen opettamisesta

Vastauksissa nostettiin esille monenlaisia huomioita selkokielen opettamisesta ja opetuksen tilanteesta eri oppilaitoksissa. Niissä kuvattiin sekä selkokielen opetuksen yleistilannetta että sen konkreettisia järjestelyitä oppilaitoksissa:

• *Selkokieli on käytännössä ja arjessa päivittäin opetustyössä ja muuna aikana.*

• *En tiedä selkokieltä opettavien opettajien määrää. Varmasti jokainen erityiskasvatuksen teemaa opettava opettaja alustaa selkokieleen teorian ja harjoitteiden avulla eri kampuksillamme. Lisäksi tietääkseni äidinkielen opettajat edistävät selkokielisyyttä.*

• *Opetan lähihoitajakoulutuksessa. Meillä käydään selkokieltä läpi perusopinnoissa, kun käsittelemme Puhetta tukevia tai korvaavia kommunikaatiomenetelmiä. Käymme tällöin selkokielen periaatteet läpi. Itse selkokielen kurssia meillä ei ole erikseen. Jos tällainen kurssi olisi erikseen, niin se voisi olla esim. vapaasti valittavana, kuten tällaisia voisi olla myös viittomakielen kurssi.*

• *Harjoittelemalla käytännön tilanteita selkokielen voi ottaa haltuun. Tätä voi käyttää kaikkien kanssa vuorovaikutuksessa oltaessa. On hyvä osata rauhoittaa oma puhetulvaa ja samalla keskittymistä läsnäoloon vuorovaikutustilanteessa. Harjoitusten avulla siitä tulee tiedostetumpaa toimintaa.*

• *Hienoa, että meillä Suomessa on jo aika hyvin selkomateriaalia.*

Selkokielen opetuksen tarpeellisuutta korostettiin useissa vastauksissa. Toisaalta moni vastaaja kritisoi selkokielen vähäisyyttä opinnoissa sekä nosti esille sen riippuvuutta yksittäisen opettajan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta aiheeseen:

• *Selkokielen esille nostaminen harjoitteineen ja teorioineen on erityisen tärkeää sen lisääntyneen tarpeen takia.*

• *Lähes kaikki opiskelijat hyötyvät selkokielistä materiaalista.*

• *Koska selkokieli on sisällytetty SOTE opintojen tutkinnonosiin, jäävät ne helposti hyvin vähäiselle läpikäynnille. Tärkeää olisi tehdä ne kriteerit näkyviksi ja saavutettaviksi ilman että opettaja on hyvin perehtynyt ja innostunut aiheesta.*

• *Valitettavasti lähiopetusresurssi on rajallinen, eikä kaikkia tarpeellisia oppimistavoitteita pystytä saavuttamaan. Osaamisalalla aloittavat tunnistavat sanan selkokieli tai selkosuomi ja kuvaavat muutamalla sanalla mitä se tarkoittaa. Tämä ei riitä vielä taidon hallintaan. Tarvittaisiin harjoitustehtäviä, jotta opiskelijat oppisivat selkokielen perusasiat - selkoviestin muotoilemisen puhuttuna tai kirjoitettuna, selkoviestin tukeminen muilla menetelmillä esim. selkokuvin,*

- *mediaviesteinä. Perusasioiden oppimiseen tarvittaisiin mielestäni yksi opiskelupäivä.*
- *Ja mielellään siihen perehtynyt opettaja. Ja materiaalia. Selkokielen verkkokurssi harjoitustehtävineen...*

Opetushenkilöstölle tarjottuja selkokieleen liittyviä koulutuksia tai niiden tarvetta nostettiin esille useissa vastauksissa:

- *Erilaisissa maahanmuuttajaopiskelijoita koskevissa hankkeissa olemme järjestäneet yhtenä teemana selkokieleen liittyvää koulutusta työpaikkakouluttajille ja myös henkilökunnallemme.*
- *Oppilaitoksen työntekijät tarvitsevat ohjausta ja opetusta tähän. Itseäni kiinnostaa kovasti.*
- *Selkokielen koulutuksen pitäisi kuulua pakollisena budjetoituna koulutuksena kaikille erityisryhmiä opettaville.*

Vastauksissa viitattiin myös selkokielellä opettamiseen. Selkokielellä toteutetun opetuksen tarvetta ja nykyistä tilannetta ammattioppilaitoksessa kuvattiin esimerkiksi näin:

- *Koulussamme ollaan kokeiltu samanaikaisopetusta niin, että tunnilla on sekä ammatillinen opettaja että suomen kielen opettaja. Suomen kielen opettaja selkokielistä ja tukee ammatillista opettajaa, että ammatilliset sisällöt varmasti ymmärretään. Selkokielineen opetus vaatisi kuitenkin usein tuekseen selkokieliset oppimateriaalit, joiden tuottaminen on hidasta.*
- *S2-opettajamme käyttävät työssään päivittäin selkokieltä. Heiltä saa vinkkejä opetusmateriaalin selkoistamiseen/selkeyttämiseen.*
- *Meillä on s2-ryhmiä, joiden opetus on kokonaan suomeksi, selkokielellä (sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitajat).*
- *Itse olisin kiinnostunut kehittämään omia taitojani selkokielisessä opetuksessa. Ja haluisin tuoda sitä lisää omaan oppilaitokseeni ja omalle alalle.*

## Päätelmiä ja jatkosuunnittelua

Ammattioppilaitosten selkokielen opetusta leimaa ristiriita: Selkokielen voi katsoa olevan tällä tasolla vakiintuneemmin osa opetusta kuin muilla koulutusasteilla, sillä selkokieli mainitaan joidenkin alojen tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa. Samalla opetusta kuitenkin järjestetään hajanaisesti, ja sitä on tarpeeseen nähden liian vähän. Tämän kyselyn vastausten perusteella on mahdoton arvioida, miten laajasti selkokielen opetus tosiasiaa toteutuu eri tutkinnoissa. Se voidaan kuitenkin todeta, että **opetusta järjestävät ammatilliset oppilaitokset pitävät selkokielen opetusta tärkeänä, mutta sen resursointia liian vähäisenä.**

Kyselystä ilmenee, että ammattioppilaitoksissa, joissa selkokielen opetusta ei vielä ole, sen sisällyttämistä opintoihin toivotaan ainakin sosiaali- ja terveysalan koulutuksiin. Toisaalta niissä oppilaitoksissa, joissa selkokielen opetusta jo järjestetään, opetuksen lisäresursoinnille, lisäämiselle, vakiinnuttamiselle ja systematisoinnille on selvä tarve. Jatkossa olennaista on selvittää selkokielen asemaa eri alojen tutkintovaatimuksissa sekä selkokielen opetuksen laatua ja määrää tutkinnon osissa. Oppilaitosten vapaus päättää opintojen järjestämisestä on monella tapaa myönteinen asia, mutta kun kyseessä on suhteellisen uusi oppisisältö, **selkokielen opetusta koskevat perusvaatimukset tulisi määritellä tarkemmin.**

Selkokielen opetusta ammattioppilaitoksissa estää opetushenkilöstön aihepiiriin liittyvän osaamisen ja tiedon puutteet. Tässäkin oppilaitokset ovat varsin erilaisessa asemassa, sillä joissakin oppilaitoksissa on järjestetty selkokielen koulutuksia opettajille, joissakin asiasta ei ole edes keskusteltu. Opetushenkilöstön osaamisen parantaminen on edellytys selkokielen opetuksen vakiinnuttamiselle oppilaitoksissa, joten etenkin ammatillisten opettajien koulutukseen tulisi saada lisää selkokieleen liittyviä sisältöjä. Kyselyn perusteella **tarvetta on sekä yleisille tietoisuudelle, joita voidaan toteuttaa oppilaitosten henkilöstökokousten ja muiden tilaisuuksien yhteydessä, että laajemmalle ja perusteellisemmalle täydennyskoulutukselle.** Yhtenä mahdollisena jatkokehittämisen kohteena voisi olla luoda selkokieltä koskevaan täydennyskoulutukseen sertifiointijärjestelmä, joka lisäisi opetushenkilöstön motivaatiota perehtyä aiheeseen ammattioppilaitoksissa.

Kyselyn vastauksissa esitettiin toiveita ammattioppilaitosten yhteisistä selkokielisistä oppimateriaaleista sekä tietopankeista, jotka tukisivat selkokielen opetusta eri ammattialoilla. Tällaisten materiaalien tuottamista on pidettävä erityisen tärkeänä



nykytilanteessa, jossa selkokielen opetus vaihtelee huomattavasti oppilaitoksittain ja on usein yksittäisen opettajan mielenkiinnon ja aktiivisuuden varassa. Kyseisten materiaalien tuottaminen vaatii oppilaitoksilta resursointia. Materiaalin on sovellettava kunkin ammattialan tarpeisiin, joten tekijöiden on tultava oppilaitosten sisästä. Lisäksi jonkin tahon tulisi ottaa asia edistääkseen.

Vastausten perusteella myös selkokielellä opettamista pidetään oppilaitoksissa pääosin tärkeänä varsinkin niillä koulutusaloilla, joilla on yhä enemmän s2-taustaisia opiskelijoita sekä erityisoppilaita. Joissakin vastauksissa tosin muistutettiin, että tietyille alalle hakeutuvan opiskelijan on hallittava suomen kieli ennen opintojen aloittamista. Kyselyn tavoitteena oli selvittää selkokielen opettamista, joten näitä vastauksia ei tarkastella tämän tarkemmin. Selkokielellä opettamista olisi kuitenkin hyvä selvittää vielä erikseen.

Ammattioppilaitosten kiinnostus selkokieltä kohtaan sekä tarve saada lisää tietoa ja selkokieliä oppimateriaaleja avaa monenlaisia mahdollisuuksia selkokielen asiantuntijoille ja tutkijoille. Näihin seikkoihin liittyviä näkökulmia ja ehdotuksia on hyvä tässä yhteydessä myös pohtia.

**Selkokeskuksen kouluttamat asiantuntijat** ovat keskeisessä asemassa ammattioppilaitosten henkilöstön kouluttajina ja materiaalien tuottajina. Varsinkin ne asiantuntijat, jotka työskentelevät ammattioppilaitoksissa, tuntevat oppilaitosten selkokielellä kohdistuvat tarpeet parhaiten. Heitä on kuitenkin tarpeeseen nähden vähän, ja koska he kaikki toimivat selkokielen asiantuntijoina oman työnsä ohella, heillä ei ole mahdollisuutta vastata laajemmin ammattioppilaitosten koulutus- ja materiaalit tarpeisiin.

**Selkokeskus** voi tukea asiantuntijoitaan ammattioppilaitosten selkokoulutusten kehittämisessä ja järjestämisessä. Opetushenkilöstön tietoisuuteen ja koulutukseen Selkokeskuksella on koulutusmateriaalia, jota ammattioppilaitoksissa opettavat selkokielen asiantuntijat voivat hyödyntää ja soveltaa kulloiseenkin tilaisuuteen ja tarkoitukseen sopivaksi. Tämä tuskin kuitenkaan riittää, sillä asiantuntijoita on liian vähän. Laajamittaisen selkokielen koulutuksen järjestämiseen ja materiaali tuotantoon tarvitaan tukea myös ammattioppilaitoksista sekä korkeammilta tahoilta, jotka vastaavat ammattioppilaitosten opetuksesta, esimerkiksi **Opetushallitukselta**. Kyse voi olla esimerkiksi kampanjarahoituksella toteutetuista koulutus- tai materiaalihankkeista tai pysyvämmissä toimintamuodoista, joilla selkokielen asemaa parannetaan ammattioppilaitosten opetustarjonnassa. Kampanjoiden toteuttamiseksi tulisi kartoittaa, mitkä tahot voisivat rahoittaa selkokielen opetukseen kohdistuvia kehittämishankkeita ammattioppilaitoksissa (esim. OPH, OKM, EU:n Erasmus-hankkeet).

**Selkokielen neuvottelukunta** voi tukea ammattioppilaitoksissa opettavia asiantuntijoita tarjoamalla heille mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteistyön käynnistämiseen neuvottelukunnassa mukana olevien tahojen keskuudessa. Neuvottelukunta voi myös osallistua yleiseen vaikuttamistyöhön esimerkiksi laatimalla kannanottoja, jotka koskevat ammattioppilaitosten selkokielen opetuksen käynnistämistä, lisäämistä, vakiinnuttamista ja systematisoimista.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut puolestaan voivat tukea tutkimusta, joka kohdistuu ammattioppilaitosten selkokielen tarpeeseen ja opetukseen. Aihe on tutkimuksen näkökulmasta kiinnostava, sillä sitä ei ole juuri lainkaan tutkittu, vaikka selkokielelle on useilla eri ammattialoilla konkreettinen tarve. Tärkeää olisi tutkia selkokielen opetusta, sen järjestämistä ja vaikuttavuutta kokonaisuutena eri koulutusasteilla. Kokonaisnäkömyksen muodostamiseksi tutkimushankkeita olisi hyvä toteuttaa yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa, jolloin voitaisiin myös hahmotella selkokielen osaamiseen liittyvää opetuspolkua ammattiopintojen toiselta asteelta kolmannelle. Toistaiseksi selkokieli on kiinnostanut Suomessa pääosin kielentutkijoita, mutta ammattioppilaitosten kannalta tärkeää olisi saada myös kasvatustieteellistä tutkimusta aiheesta.

- Tutkimuksen kannalta olennaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi seuraavat:
  - Millainen tarve selkokielen käyttöön ja opettamiseen ammattioppilaitoksissa kohdistuu ja mitä ammattialoja se koskee?
  - Miten selkokielen opetus tulisi järjestää niillä aloilla, joilla sille on erityinen tarve?
  - Miten ja voiko selkokielen avulla tukea niitä opiskelijoita, joiden oppimisessa on haasteita?
  - Millaista selkokielistä materiaalia tehdään ja tulisi tehdä ammattioppilaitoksissa?
  - Mistä rahoitusta tutkimukseen (esim. säätiöt, Suomen Akatemia, EU)?

*Tärkeää olisi tutkia selkokielen opetusta, sen järjestämistä ja vaikuttavuutta kokonaisuutena eri koulutusasteilla.*



.....

# Ammattikorkeakoulut

.....

# AMMATTIKORKEAKOULUT

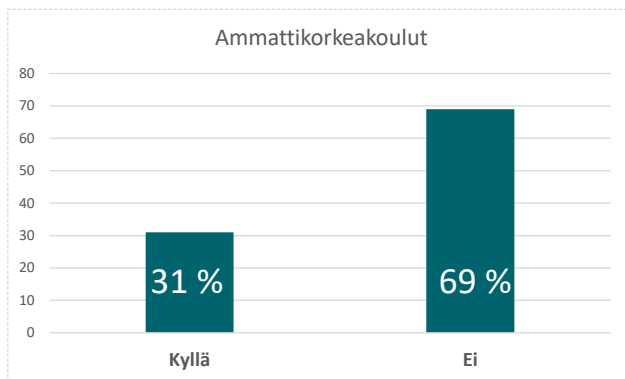
Kysely lähetettiin 23 ammattikorkeakouluun, ja vastauksia tuli yhteensä 28. Vastaajina oli pääasiassa opetushenkilöstöä, kuten lehtoreita ja opettajia, mutta myös tutkintovastaavia, koulutuspäälliköitä, johtaja sekä opintopsykologi.

Vastanneista 31 % kertoi, että selkokieli on jollakin tavalla osa ammattikorkeakoulun opetusta. Vastaajista 22 % totesi selkokielen opetuksen olevan jo osa vakiintunutta opetustarjontaa. Vastaajista 11 % kertoi opetuskokeiluista, jotka eivät kuitenkaan olleet johtaneet pysyvään opetuksen järjestämiseen.

Selkokielen opetus on toteutuessaan aina osa budjetoitua toimintaa. Opetus kuuluu usein pakollisiin tutkintovaatimuksiin (75 %) ja opinnot ovat osa muuta, laajempaa opintokokonaisuutta (75 %). Vain yhdessä vastauksessa selkokielen kerrotaan olevan valinnainen opintojakso. Niin ikään yhdessä ammattikorkeakoulussa selkokielen opintoja voi pakollisten opintojen lisäksi myös syventää erillisellä, valinnaisella verkko-opintojaksolla.

Selkokielen opintojen laajuus tutkinnossa vaihtelee paljon, yhdestä tunnista useampaan opintopisteeseen. Osa vastanneista painottikin opintojen määrän olevan hyvin pieni suhteessa kontekstiinsa. Enimmillään opetusta tarjotaan 10 tuntia tai 5 opintopisteen verran. Aina tarkkaa laajuutta ei voitu määrittellä esimerkiksi osaamisperustaisen opetussuunnitelman vuoksi.

*Onko selkokieli tällä hetkellä millään tavalla osana opetustanne?*



Selkokielen opetuksesta vastaavien opettajien määrä oppilaitoksessa vaihtelee yhdestä seitsemään. Usein opettajat ovat ammattialojen opettajia ja vain yksittäisissä tapauksissa viestinnän opettajia. Opettajilla kuvattiin myös olevan vaihtelevia valmiuksia ja perehtyneisyyttä selkokielen opettamiseksi.

Selkokieltä opiskelevien määrä vaihtelee paljon niiden ammattikorkeakoulujen kesken, joissa opetusta järjestetään. Vähimmillään selkokielen opetukseen osallistuu näissä oppilaitoksissa alle 20 ja enimmillään yli 100 opiskelijaa joka lukuvuosi.

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että silloin kun ammattikorkeakoulu tarjoaa selkokielen opetusta, opetus on osa vakiintunutta rahoitusta ja opetuksen rakenteita.

## Selkokielen asema opetuksessa ja koulutuksessa

Opetussuunnitelmassa selkokieli on sidottu ammattialan käytännön osaamiseen, ja selkokielen käytäntöön soveltaminen korostuu.

Ammattikorkeakoulujen vastauksissa 60 prosentissa selkokielen opetus liittyi sosiaali- ja terveysalaan. Muina aloina mainittiin tulkkaus, viittomakieli, puhevammaisten tulkkaus sekä viestintä. Selkokieltä opetetaan myös kulttuurialalla, ammatillisessa erityisopettajakoulutuksessa sekä poliisikoulutuksessa, liikunnanohjaajakoulutuksessa ja liiketalouden alalla. Selkokieli mainittiin myös opiskeluhuvinvoinnin palvelujen yhteydessä tarpeellisena osaamisena.

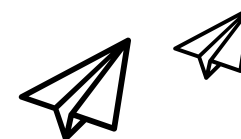
Ammattikorkeakouluissa selkokieltä opetetaan eri aiheiden yhteydessä. Aiheet hahmottuvat laajempiin teemoihin seuraavasti:

### Kommunikaatio

- Kommunikoinnin keinot, kohtaaminen, ammatillinen vuorovaikutus ja kehittämistyö
- Auttava vuorovaikutus, erityisen tuen antaminen ja sen osaaminen
- Kielelliset repertuaarit

### Monikulttuurisuus

- Kulttuurien välinen viestintä, ohjaus ja neuvonta
- Monikulttuurisuus hoitotyössä
- Monikieliset yhteisöt



## Ohjaaminen ja opettaminen

- Ohjaaminen
- Opettaminen, mm. ammatillinen erityisopetus
- Ohjaaminen sosiaali- ja terveysalalla, esimerkiksi asiakkaan omahoidon ohjaaminen ja terveyden edistäminen

Kyselyn perusteella selkokieli kuuluu tutkinto-ohjelmassa ollessaan yhteen tai useampaan opintojaksoon, tai saman alan eri tutkinto-ohjelmissa vaihteleviin konteksteihin. Selkokieli on eräässä oppilaitoksessa sijoitettu myös osaksi englanninkielistä opintojaksoa, jossa yhdistävänä tekijänä on monikulttuurisuus.

Kun ammattikorkeakoulussa opetetaan selkokieltä, kyselyn perusteella sitä opiskellaan paitsi teorian, mutta myös harjoitusten muodossa. Harjoitukset ovat kirjallisia, suullisia tai molempia, ja niiden laajuus vaihtelee suppeasta harjoituksesta usean tunnin simulaatioon. Harjoituksissa hyödynnetään selkokieltä käytännössä esimerkiksi tietyn asiakasryhmän kanssa tai toteutetaan harjoitus työelämän harjoittelujaksolla.

Vaikuttaa siltä, että osassa ammattikorkeakouluja selkokielelle on ollut haastavaa löytää vakiintunutta paikkaa. Selkokieli on sijoitettu tutkinto-ohjelmiin myös kesken opetussuunnitelmakauden, mikä on aiheuttanut kirjavuutta tutkinto-ohjelmien kesken saman alan sisällä.

Selkokielen koulutus näkyy jonkin verran myös ammattikorkeakouluissa tehtävän hanketyön kautta toteutettavana koulutuksena. Kohderyhminä ovat esimerkiksi erilaisten asiakasryhmien kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ja maahanmuuttotyötä tekevät ohjaajat.

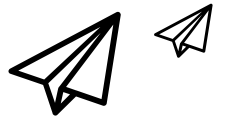
## Selkokielen opintojen sisällöt

Ammattikorkeakouluilla on läheinen työelämäsuhde. Tämä näkyy myös selkokielen opinnoissa: opintojen painopiste on selkokielen nivominen ammattialan käytäntöön (100 %) sekä selkokielen käytännön harjoittelu (78 %). Selkokielen harjoittelu tarkoitti kuitenkin useammin kirjoitusharjoituksia (56 %) kuin käytännön keskusteluharjoituksia: vain noin 45 % vastaajista kertoi opintojen sisältävät käytännön selkokielen keskusteluharjoituksia. Yhdessä ammattikorkeakoulussa selkokielen käyttötilanteita myös harjoitettiin full scale -simulaatioiden avulla.

Opinnoissa selkokieltä lähestytään vahvasti myös selkokielisen materiaalin kautta. Lähes 70 % vastaajista kertoi, että opinnoissa esitellään ja analysoidaan konkreettisia selkomateriaaleja. Sen sijaan opinnoissa painotetaan vähemmän teoriaa: vain alle neljäsosa vastaajista toteaa teoreettisten näkökulmien tulevan esiin opetuksessa.

Opinnot sisältävät erityisesti perustietoa selkokielestä, sitä tarvitsevista ihmisistä sekä siitä, miten selkokieltä voi soveltaa työssä. Hieman yli puolet vastaajista toi esille, että opintoihin sisältyy myös tietoa selkokirjoista ja selkomediasta, tentti- ja oheiskirjallisuutta, artikkeleita ja tietoaaineistoja. Yhdessä ammattikorkeakoulussa opinnot sisälsivät tietoa myös selkokuvituksesta.

## Perusteluja selkokielen sisällyttämiselle opintoihin



Selkokieli on kyselyn vastausten perusteella tällä hetkellä osana tutkintoa ainakin viidessä ammattikorkeakoulussa. Niissä ammattikorkeakouluista, joissa ei vielä ole selkokielen opetusta, vain viidessä on keskusteltu ylipäänsä selkokielen opettamisen käynnistämisestä jossakin laajuudessa. Puolella vastaajista ei ollut tietoa, onko asiasta käyty keskustelua heidän korkeakouluunsa.

Tutkintoon sisällyttämisestä oli puolestaan keskusteltu vain kahdessa ammattikorkeakoulussa, eikä suurimmalla osalla vastaajilla ollut tietoa, että asiasta olisi keskusteltu. Ne vastaajat, joiden ammattikorkeakouluissa on keskusteltu opettamisen aloittamisesta, kuvailivat asiaan suhtautumista neutraaliksi.

Varsinaisia puoltavia perusteluita selkokielen sisällyttämisestä tutkintoon ei esitetty. Epäröintiä selkokielen opettamiseen liittyvässä keskustelussa oli aiheuttanut se, että vaikka asia tunnustettiin tärkeäksi, osaamista selkokielen opettamiseen ei organisaatiossa koettu olevan riittävästi. Yhdessä vastauksessa ilmi tuli vastaajan väärinymmärrys, että kyseessä olisi *selkokielellä* opettaminen, ja hän perusteli torjuvaa asennettaan eurooppalaisen viitekehysten vaatimuksilla, joiden mukaan opiskelijan on ymmärrettävä tieteellistä ilmaisua.

Vastaajat toivat sen sijaan enemmän esille näkemyksiään esteistä, jotka jarruttavat selkokielen opetuksen aloittamista tai sisällyttämistä tutkintoon. Vastauksista hahmottui kolme selkeää estettä, joiden voi osin myös tulkita olevan seurausta toisistaan.

1. Selkokielen opetuksen aloittamista jarruttaa opetushenkilöstön selkokielen asiantuntemuksen, tietämyksen ja osaamisen puute. Tämän vuoksi selkokieltä ei pystytä opettamaan tuleville ammattilaisille, jotka puolestaan voisivat ottaa selkokielen eläväksi työkaluksi työssään. Tiedon puute heijastui äärimmillään näkemyksessä, jossa selkokieltä verrattiin aatevirtaukseen, *ismiin*, ja eräänlaiseen ideologiaan.

2. Ammattikorkeakouluissa tarvitaan lisätietoa selkokielen hyödyistä, sillä selkokieltä ei välttämättä nähdä osana tutkinnon ydinsisältöä ja merkityksellisenä tutkinnon kokonaisuuden kannalta. Epäselvää siis on, miten selkokielen opettamisen hyöty näkyisi valmistuneiden ammattilaisten työelämässä – onko kannattavaa sisällyttää selkokielen opintoja tutkintoon? Toisaalta kuvattiin, että hyötyjä ei pystytä näkemään ja tiedostamaan, koska asiantuntemusta on liian vähän, eikä selkokielen tehtävää ja tarkoitusta kyetä siksi näkemään.

3. Osaamistavoitteiden laajentamiseen liittyy haasteita. Uusia sisältöjä ei ole helppoa tuoda tutkintokoulutuksiin, ja selkokieli kilpailee muiden opettavien aineiden kanssa tilasta opetussuunnitelman sisällä. Ylimääräistä aikaa tai resursseja ei ole, ja uusien tutkintoon tuotavien aineiden merkityksen on oltava kiistaton. Harkitun priorisoinnin perusteeksi kaivataan tietoa selkokielen hyödyistä tutkinnossa. Vastaajien oli toisaalta vaikeaa nähdä, mihin yksikköön tai oppiaineeseen yhteyteen selkokielen olisi parasta kuulua: kieliopintojen vai ammattiopintojen yhteyteen. Myöskään juuri päivitetyn opetussuunnitelman uudelleen avaamista ei nähty realismina, eikä uutuudelle siksi nähty löytyvän sijaa. Ratkaisuna nähtiin mm. selkokielen opintojen tarjoaminen vapaavalintaisena, esimerkiksi 5 opintopisteen laajuisena kokonaisuutena.

## Selkokieleen liittyviä odotuksia, toiveita ja suunnitelmia

### Yhteistyö

Vastauksista heijastui tarve laajemmalle, koko ammattikorkeakoulukentän keskustelulle, kuinka selkokieli voisi olla osa laajempia opintokokonaisuuksia, ja kuinka selkokieli liittyy esimerkiksi kielelliseen saavutettavuuteen.

Yhteisesti olisi pohdittava,

- mikä on selkokielen opetuksen paikka tutkinnossa
- mikä on opetuksen sisältö, laajuus ja laatu
- mitä on selkokielen perustason osaaminen käytännössä ja millaisissa tehtävissä siitä on hyötyä
- millaisia odotuksia eri koulutuksissa on selkokielen perustason ja toisaalta syvemmän tason osaamiselle.

Ammattikorkeakouluissa tehtävän selkokielen opetuksen yhteistyö nähtiin ratkaisuksi tarpeelle, mikä tunnistettiin, mutta johon ei voitu kuitenkaan käytännössä osoittaa resursseja.

### Resurssit ja materiaalit

Selkokielen opetuksen kehittämiseksi ei ammattikorkeakoulujen arjessa ole aikaa. Selkokieli osaamisalueena vaatii perehtymistä ja aikaa opettajalta. Tämän vuoksi esimerkiksi selkokieltä koskevien opinnäytetöiden ohjaaminen koettiin haastavaksi, kun opinnäytteitä tehdään selkokielisiin palveluihin liittyen. Käytössä olevien niukkojen resurssien takia myös valmiille materiaaleille nähtiin tarvetta, erityisesti verkko-oppimateriaaleille. Jos resursseja olisi, esimerkiksi selkokielisen vuorovaikutukseen keskittyvien simulaatioiden järjestäminen nähtiin tärkeänä osana selkokielen juurruttamista.

### Selkokielen opintojen kehittäminen

Henkilöstölle suunnatulle selkokielen koulutukselle nähtiin tarvetta. Selkokielen asiantuntemuksen tarve heijastuu myös ammattikorkeakoulujen hanketöihin, jossa on luotu selkomateriaaleja tai tarvittu selkokieltä kommunikoinnissa kohderyhmän kanssa.

Selkokielen opetukselle nähtiin tarvetta erityisesti hyvinvointialojen koulutuksissa, jossa on paljon erilaista asiakaskuntaa. Yleisemmin selkokielen opetuksen tarve tunnistettiin ammattiaineiden opetus- ja ohjaustilanteiden harjoittelujen yhteydessä. Eräässä vastauksessa kuvattiin, että selkokieli ei ole toistaiseksi ollut toivottava sisältö, vaikkakin työelämässä selkokielen tarve on ilmeinen.

Toisaalta vastauksissa mainittiin myös selkokielen jo olemassa olevien opintojen laajentaminen. Opintojen laajeneminen on otettu esille opetussuunnitelmatyön yhteydessä: selkokieli on joissakin ammattikorkeakouluissa laajenemassa muihin koulutuksiin tai sen osuus nykyisellä paikallaan kasvamassa. Opintoihin on esimerkiksi suunnitteilla, kuinka selkokieltä voi soveltaa kirjoitetuissa sosiaalialan teksteissä. Myös selkokielen kohderyhmien osallistaminen moninaisemmin käytännön harjoituksiin oli suunnitelmassa.

Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että opiskelijoiden suomen kielen osaaminen ja taito vaihtelee. Selkokielelle mukauttamisessa ja kirjoittamisessa todettiin tarvittavan hyvää kirjoitetun suomen kielen taitoa ja ymmärrystä kielen rakenteista ja sanastosta. Osalle opiskelijoille esimerkiksi selkokielen harjoitustehtävät voivat olla hankalia, koska esimerkiksi kirjoitetun suomen kielen normien hallinta on tyydyttävällä tasolla. Myös tämä lisää painetta ammattikorkeakoulun suomen kielen opintojen lisäämiseksi sekä sille, että ohjausta, tukea ja resursseja pitää olla saatavilla riittävästi.

## Selkokielellä opettaminen

Kyselyn tavoite oli selvittää, miten ja missä laajuudessa selkokieltä opetetaan eri oppilaitoksissa. Kysely ei kohdistunut selkokielellä opettamiseen tai sen tarpeeseen, mutta kyselyn vastauksissa tuli useamman kerran esille myös tämä näkökulma. Selkokielellä opettamiseen näyttää olevan myös ammattikorkeakouluissa jonkin verran tarvetta. Vastauksista heijastui huoli siitä, että maahanmuuttajataustaiset sekä erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat tarvitsevat selkokieltä apuna itse opiskelussa ja oppisisältöjen omaksumisessa. Opetushenkilöstö ei siis tarvitse vain tietoa selkokielestä sen opettamiseksi tuleville ammattilaisille, vaan osin myös selkokielen taitoa sillä opettamiseksi.

## Muita pohdintoja selkokielen opettamisesta

Vastaajat saivat kommentoida myös vapaasti selkokielen opettamista, ja kertoa ajatuksistaan aiheeseen liittyen. Kommenteissa pohdittiin selkokielen käyttöalaa, materiaalien saatavuutta sekä tiedon tarvetta.

*Selkokielen osaaminen, käyttäminen ja selkokielisten palveluiden tuottaminen on enenevässä määrin tärkeää, ja selkokieli auttaa kaikkia, ei vain selkokielen tyyppisiä kohderyhmiä. Näen, että selkokielen opetuksen kehittäminen on tärkeää ammattikorkeakouluissa ja eri ammateissa.*

*Selkokielestä on saatavilla oikein kattavasti tietoa niin kirjojen, artikkeleiden kuin verkkoaineiston muodossa. Oppilaitoksemme on mukana Klaara-verkostossa ja opettajat ovat osallistuneet työpajoihin, seminaareihin sekä lyhyisiin koulutuksiin. Silti tuntuu, että tietoa ja taitoa tarvittaisiin lisää.*

*Kulttuurialalla käytetään jonkin verran selkokielistä tekstiä, mutta ilmeisesti olisi vielä enemmänkin tarvetta, joten sen opettamisen tarvetta tulisi korostaa myös muualla kuin oppilaitoksissa, esimerkiksi kulttuurialan organisaatioissa.*

Selkokielen opetukseen liittyvät kokemukset ammattikorkeakoulun työelämäyhteyksistä olivat myönteisiä ja monipuolisia. Kokemuksissa heijastui kuitenkin resurssipula.

*Työelämästä olemme saaneet hyviä yhteistyön mahdollisuuksia. Opiskelijat ovat*

*päässeet harjoittelemaan käytännön tarpeisiin tehtävää selkokielistä tekstiä. Tässä yhteydessä haasteena on lehtorin käytössä olevat työajan resurssit eli tarvetta ohjaukselle olisi enemmän kuin on mahdollista antaa.*

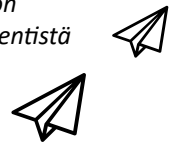
*-- viittomakielen ja puhevammaisten tulkkauksen koulutuksessa selkokielelle perehdytään monipuolisesti (ja sillä on pitkät perinteet, sillä selkokielen opetusta on ollut koulutusohjelmassa ja 2000-luvun alkupuolelta). Teoriatiedon lisäksi opiskelijat tekevät harjoituksia, joissa he harjoittelevat sekä selkokielen kirjoittamista että puhumista. Opiskelijat myös lukevat selkokielistä kirjallisuutta. Järjestämme yhteistyössä Aivoliiton Juttu-tupien kanssa selkokielikahviloita ihmisille, joilla on afasia. Näihin kahviloihin opiskelijat tekevät ohjelmaa ja puhuvat niissä selkosuomea. Selkokielistä tekstejä opiskelijat kirjoittavat muun muassa Vahvikkeeseen ja Leija-lehteen.*

Selkokielellä opettaminen nousi esille myös tässä yhteydessä. Aihetta koskevilla vastauksilla heijastui, että joissakin ammattikorkeakouluissa selkokieli oli jo otettu työkaluksi tai sen ottamista pidettiin pian väistämättömänä:

*Koen, että aihe on tärkeä ja sitä pitää nostaa esille enemmän oppilaitoksessani osana hyvää ja eettistä opetusta.*

*Käytän itse selkokielistä materiaaleja jatkuvasti opetuksessani. Uskon myös kollegojeni toimivan samoin.*

*Oppilaitoksessamme on selkokielen tärkeyteen havahduttu. Myös sen opettamisesta on ollut puhetta. Muutokset tapahtuvat usein hitaasti ja vasta ns. pakon edessä, mutta opiskelijoiden muuttumisen myötä tarve varmasti tulee entistä konkreettisemmaksi lähivuosien aikana.*



## Päätelmiä ja jatkosuunnittelua

Ammattikorkeakoulujen läheinen työelämäsuhte näkyy myös selkokielen opettamisen painopisteissä. Jo olemassa olevan **opetuksen tavoitteena on juurruttaa selkokieli työkaluksi ammattilaisen arkeen**, jonka avulla hän pystyy viestimään erilaisten kohderyhmien kanssa.

**Toteutuessaan opetus on useimmiten vakiintunut osaksi toimintaa**, myös taloudellisesti. Selkokieli ei tavallisesti kuitenkaan ole itsenäinen opetettava aineensa, vaan useimmiten se on osa muuta, laajempaa opintokokonaisuutta. Tämä on eräs syy siihen, että selkokielen opintojen sijoittamiseen liittyy monia kysymyksiä, ja näitä joudutaan ratkomaan luovasti.

Kyselyyn vastanneista 67 % totesi, ettei heidän ammattikorkeakoulussaan ei ole vielä kokeiltu selkokielen opettamista. **Selkokielen asiantuntemusta pitäisi voida lisätä ja ammattiaineiden opettajilla olla mahdollisuuksia perehtyä selkokieleen syvemmin.** Ammattikorkeakoulujen opettajat ovat hyvin monenlaisen resurssipulan ristiaallokossa, ja opetussuunnitelmista on haastavaa löytää tilaa selkokielelle. Nekin opettajat, jotka näkevät selkokielen hyödyt, eivät pysty tällä hetkellä irrottamaan resursseja työstään selkokieleen perehtymiseksi tai toteuttamaan opetusta toivomallaan tavalla.

Yleisesti ammattikorkeakouluissa ei kyselyn perusteella vielä nähdä selkokielen merkitystä vielä niin laajasti, että voitaisiin tehdä päätöksiä selkokielen sijoittamiseksi tutkinto-ohjelmiin. Puutteellinen tieto selkokielestä näyttäytyy epävarmuutena, onko selkokielestä todellista hyötyä. **Tarvitaan lisää tietoa selkokielen merkityksestä ammattikorkeakoulututkinnossa, ja selkokielen kerrannaisvaikutuksista työelämässä.**

**Olisi tärkeää, että ammattikorkeakoulujen opettajat voisivat jo opettajiksi opiskellessaan perehtyä selkokieleen ja sen merkitykseen yhteiskunnassa.** Tämä antaisi valmiuksia juurruttaa selkokieltä edelleen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille, ja sitä kautta työelämään, eläväksi osaksi yhdenvertaisia ja saavutettavia palveluita.

Ammattikorkeakoulujen **vahva suomen kielen ja viestinnän opetus** luo pohjan tulevien ammattilaisten hyvälle viestinnän osaamiselle työelämässä. Hyvä suomen kielen opetus mahdollistaa edelleen sen, että selkokieli on käytössä työelämässä erilaisten sidosryhmien kanssa.

**Ammattikorkeakoulut kaipaavat yhteistä pohdintaa monista selkokieleen liittyvistä asioista.** Tarvitaan selkokielen ammattikorkeakoulutasoinen yhteistyöverkosto, joka voisi toimia selkokielen opetuksen tukena niin asiantuntemuksen, materiaalien ja opetusmenetelmienkin jakamisessa. Yhdessä on tarpeen pohtia myös opetussuunnitelmiin liittyviä kysymyksiä selkokielen sijoittamisesta tarkoituksenmukaisesti.

**Ammattikorkeakoulujen yhteinen kehittämishanke** voi olla ratkaisu tilanteeseen, jossa tällä hetkellä riittämättömien resurssien vuoksi on

haasteellista kehittää selkokielen opetusta ja kantaa selkokielen opettamisen yhteiskuntavastuuta.

Ammattikorkeakoulussa voi suorittaa alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto tähtää työelämän kehittämis- ja asiantuntijatehtäviin, ja tutkinto antaa saman kelpoisuuden julkisiin virkoihin kuin yliopistossa suoritettu ylempi korkeakoulututkinto. **Olisi tärkeää, että myös ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla on ymmärrys selkokielestä ja sen merkityksestä osana saavutettavia ja yhdenvertaisia palveluita jo niiden kehittämisympäristössä.** Yhdenvertaisuus toteutuu usein asiakkaita eri tavoin ja väylin kohtaavan henkilöstön kautta. Henkilöstölle on voitava tarjota selkokielen koulutusta, ja kehittää asiakaspalvelun laatua siinä työskentelevien, selkokieltä osaavien ammattilaisten avulla.

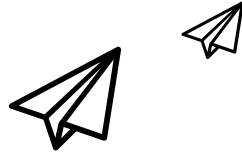
*Ammattikorkeakoulujen yhteinen kehittämishanke voi olla ratkaisu tilanteeseen, jossa tällä hetkellä riittämättömien resurssien vuoksi on haasteellista kehittää selkokielen opetusta ja kantaa selkokielen opettamisen yhteiskuntavastuuta.*

---

# Yliopistot

---



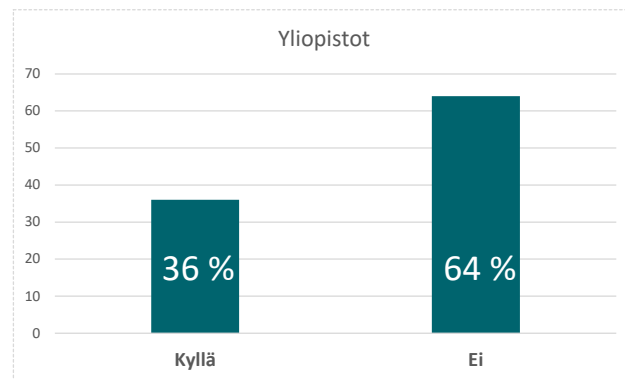


Kysely lähetettiin kahdeksaan yliopistoon. Yliopistoista vastauksia saatiin yhteensä 23, ja vastaajat olivat pääasiassa opetus- ja tutkimushenkilöstöä. Osa heistä ilmoitti toimivansa myös tutkinto-ohjelmavastaavan tai hallinnollisen esihenkilön tehtävissä.

Vastaajista 36 % kertoi, että kyseisessä yliopistossa selkokieli on jollakin tavalla osa opetusta. Noin kolmasosa (13 %) näin vastanneista totesi sen olevan jo vakiintunutta opetusta. Vastaajista 14 % puolestaan kertoi, että selkokielen opettamisesta on tehty kokeiluja. Yleiskuva selkokielen opetuksesta on, että se kuuluu pääosin valinnaisiin opintoihin ja on pakollinen vain yhden yliopiston opetussuunnitelmassa.

Tarjonnan laajuus vaihtelee: yhdessä yliopistossa on tarjolla 2 opintopisteen opintojakso ja toisessa yhteensä 10 opintopistettä. Selkokielen opetusta tarjotaan myös muutaman tunnin verran osana toista opintojaksoa. Lukuvuosittain opetukseen osallistuu eri yliopistoissa keskimäärin 20–40 opiskelijaa, eli määrä on suhteellisen pieni.

*Onko selkokieli  
tällä hetkellä  
millään tavalla  
osana opetustanne?*



## Selkokielen asema opetuksessa ja koulutuksessa

Selkokieli on vain yhden yliopiston opetussuunnitelmassa itsenäisenä, erillisenä kokonaisuutena ja muutoin osa muuta opintojaksoa tai laajempaa opintokokonaisuutta.

**Selkokieli näkyy yliopiston kielikeskusten sekä kandidaatin ja maisterin tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmissa, erityisesti kieli- ja käännöstieteissä.** Kielikeskuksen järjestämässä tutkinto-ohjelmien yhteisissä viestintä- ja kieliopinnoissa käsitellään kielitietoisuutta ja monikielisyttä. Joissakin koulutusohjelmissa käsitellään myös selkokieltä, ja sen käyttämistä harjoitellaan yhdellä luentokerralla.

Samoin selkokieli on esillä esimerkiksi kielikeskuksessa Akateemisten tekstitaitojen kursseilla. Aihe yhdistyy selkeän virkakielen käyttöön, ja selkokielen tärkeyttä korostetaan etenkin niiden tiedekuntien opiskelijoille, joista valmistuu viranomaisia tai sellaisia asiantuntijoita, jotka ovat tekemisissä viranomaisten kanssa.

Osassa kielikeskuksia selkokieli saattaa olla esillä kirjoitusviestinnän kursseilla, kun käsitellään työelämäviestintää ja selkokielen tarvetta yleisesti.

**Käännöstieteissä** selkokieli on osana kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelman ammattikäntämisen ja kääntäjän suomen opintojaksoja.

**Kielten tutkinto-ohjelmassa** on asiantuntijaviestintään liittyviä opintokokonaisuuksia, joista osassa käsitellään myös selkokieltä. Esimerkiksi asiantuntijaviestinnän erikoistumisopinnoissa on 5 opintopisteen laajuinen opintojakso, jossa selkokieli on esillä sekä teorian että soveltamisen näkökulmasta. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluu osana esimerkiksi pohjoismaisten kielten valinnainen opintojakso epäsymmetrisestä viestinnästä.

Kielten tutkinto-ohjelmassa tehdään myös useita kandidaatin- ja maisterintutkintojen tutkielmia vuosittain.

Digitaalisesta saavutettavuudesta on erillinen opintokokonaisuutensa (20 op), mutta siihen ei kuulu vielä suomenkielistä saavutettavan kielen kursseja.

Selkokieli on osa suomen kielen ja suomalais-ugrialaisten kielten ja kulttuurien maisteriohjelman valinnaisia erikoistumis- ja metodiopintoja. Selkokielen kurssit

sijoittuvat ensi sijassa merkityksen ja rakenteen erikoisalan opintoihin sekä toisaalta projektiopintoihin (työelämäopintoihin). Selkokielen jaksot voi kuitenkin sijoittaa sopimuksen mukaan myös muihin erikoisaloihin.

Erikoistumis- ja metodiopintojen opetukseen voivat osallistua käännöstieteiden maisteriohjelman ja kielten maisteriohjelman sekä kognitiotieteen ja logopedian opiskelijat. Samoin voivat osallistua sopimuksen mukaan kotimaisten kielten ja kirjallisuuksien kandiohjelman opiskelijat sekä suomen kielen ja suomalais-ugrialaisten kielten ja kulttuurien kielentutkimuksen tohtoriohjelman opiskelijat.

Seuraavaan opetussuunnitelmaan selkokielestä on tarkoitus tehdä 15 opintopisteen opintokokonaisuus, jonka voi sijoittaa myös muiden maisteriohjelmien valinnaisiin opintoihin.

Lisäksi kotimaisten kielten ja kirjallisuuksien kandiohjelman opiskelijat ja SUKU-maisteriohjelman opiskelijat voivat tehdä tutkielmansa selkokielestä, jolloin tutkimustaitojen kurssilla voi olla esillä myös erityisesti selkokielen tutkimukseen liittyviä kysymyksiä.

Yliopistoissa selkokielen opetus on yli 80-prosenttisesti osa yksikön budjetoitua toimintaa, joten voi päätellä, että suurimmaksi osaksi opetus sisältyy opettajien työsuunnitelmaan. Seuraavaksi eniten opetusta järjestetään tilapäisillä määrärahoilla ja jonkin verran myös ostetaan opetusta ulkopuolisilta toimijoilta. Opetus on kuitenkin yleisesti yksittäisten opettajien varassa.

## Selkokielen opintojen sisällöt

Yliopistoissa selkokielen opettamisessa painottuu soveltava näkökulma. Vastaajista 75 % nosti painotuksena esiin sen, miten selkokieltä voi nivoa ammattialan käytäntöön. Samoin 63 % vastaajista painottaa käytännön harjoittelua, josta kysymyksessä mainittiin esimerkiksi kirjoittaminen, käyttö puheessa, taitto ja kuvitus. Painotukset konkreettisten selkomateriaalien esittelystä tai analysoinnista näkyivät kuitenkin vain neljäsosassa vastauksista.

Huolimatta siitä, että kyse on yliopisto-opetuksesta, selkokielen kielimuodon teoreettisia

näkökulmia painotettiin vain puolessa vastauksista. Tämä voi johtua osin siitä, että vaikka selkokieltä on kehitetty 1980-luvulta alkaen, tutkimuksen määrä on kasvanut vasta 2000-luvulla.

Selkokielen opinnot sisältävät yleisimmin tietoa siitä, mitä selkokieli on ja millaiset henkilöt selkokieltä tarvitsevat. Vastaajista jokainen mainitsi tiedon selkokielestä ja lähes kaikki tiedon selkokielestä tarvitsevista. Kaksi kolmasosaa mainitsi lisäksi käytännön kirjoitusharjoitukset sekä tiedon siitä, miten selkokieltä voi soveltaa työssä. Edellisten lisäksi mainittiin tiedot selkokielisestä mediasta, kirjallisuudesta ja tietoaaineistoista. Vain kaksi vastaajista mainitsi tentti- ja oheiskirjallisuuden sekä artikkelit, joten tämäkin tukee kuvaa käytännön painotuksesta. Käytännön keskusteluharjoituksista oli kaksi mainintaa, ja muuna toimintana mainittiin selkomukautusharjoitukset.

Selkokielen opettamisen yhteydessä mainittiin myös tutkimuksen ja teorian näkökulma: opetukseen sisältyy tietoa selkokielestä kielentutkimuksen näkökulmasta ja selkokielen tutkimuksesta, editointiin liittyvää teoriaa ja harjoituksia.

## Perusteluja selkokielen sisällyttämiselle opintoihin

Niistä yliopistoista, joissa ei ole vielä selkokielen opetusta, noin puolessa on keskusteltu opetuksen käynnistämistä jossakin laajuudessa. Sen sijaan tutkintoon opintojaksoa sisällyttäisi vain kolmasosa vastaajista; kolmasosalla vastaajista ei kuitenkaan ole tietoa, onko asiasta keskusteltu. Tällä hetkellä selkokieli on osa tutkintoa vain yhdessä yliopistossa.

Niissä yliopistoissa, joissa tutkintoon sisällyttämisestä on keskusteltu, asiaan on suhtauduttu noin puolessa myönteisesti ja noin puolessa vaihtelevasti. Negatiivisesti asiaan ei ole suhtauduttu missään. Perusteluina selkokielen opetuksen aloittamisesta on esitetty muun muassa seuraavia:

- Saavutettavuus, yhteiskunnallinen tarve, koulun monikulttuurisuus
- Selkokielen tuntemus parantaisi opiskelijoiden valmiuksia työelämässä.
- Tietoa on vähän, mutta selkokielen opetuksen katsotaan korvautuvan yleisessä vuorovaikutustaitojen opetuksessa.
- Logopedian oppiaineessa selkokieltä sivutaan ja siitä informoidaan opiskelijoita eri yhteyksissä, kuten lasten kielihäiriökursseilla, kuulovammakursseilla ja gerontologisen logopedian kursseilla.



- Moni etenkin monikielisen viestinnän ja kääntämisen maisteriohjelmassa näkee selkokielen tärkeyden, mutta sen sisällyttäminen tutkintoon vaatisi uudelleenjärjestelyjä, joihin ei tällä hetkellä ole ollut ressurseja.
- Osa opettajista on osoittanut kiinnostusta sisällyttää enemmän ja systemaattisemmin selkokielen opetusta osaksi pakollisia ja/tai vapaaehtoisia kieli- ja viestintäopintoja. Opiskelijat voisivat soveltaa selkokieltä esim. oman alan ammattikirjoittamiseen ja muuhun viestintään.
- Sosiaalitieteissä selkokielen opettamisen tarvetta perustelisi se, että alan tutkimushankkeissa saatetaan tutkia esimerkiksi selkokieltä käyttämistä työpaikoissa. Selkokielisellä viestinnällä nähdään mahdollisuuksia yhteisissä kieli- ja viestintäopinnoissa, ja vastauksissa mainitaan aloja, joilla selkokielen tuntemuksesta olisi hyötyä työelämässä. Jos yliopiston opettajille järjestettäisiin koulutusta, he voisivat ohjata ”tulevia valtiotieteilijöitä, teologeja, psykologeja, juristeja, lääkäreitä, varhaiskasvatuksen opettajia, luokanopettajia, erityisopettajia” käyttämään selkokielistä viestintää, kun siihen on tarvetta. Selkokielen merkityksen ymmärtämistä pidetään tärkeänä nimenomaan kielen, viestinnän ja vuorovaikutuksen kursseilla.

Samoin mainitaan, että selkokielen opetus sopisi luokanopettajakoulutuksessa hyvin äidinkielen opintoihin, mutta niihin ei pystytäkään irrottamaan aikaa, koska resurssia ei ole riittävästi edes lukemisen ja kirjoittamisen pedagogiikan perusasioiden opettamiseen. Selkokieli jää siksi maininnan varaan.

Perusteluiden yhteydessä kysyttiin myös mahdollisista esteistä selkokielen opetuksen aloittamiselle tai tutkintoon sisällyttämiselle yliopistoissa. Eniten vastauksissa näkyvät resurssipula (henkilövaje ja suuri työmäärä), selkokielen huono tuntemus ja osaamisen puute. Yksikössä tilanne voi olla sellainen, että opettajista kukaan ei ole erikoistunut selkokielelle.

Selkokieli kuuluu usein niin sanottuihin valinnaisiin kursseihin, joiden tarjontaa joudutaan usein supistamaan. Mahdollisuuksia nähdään kuitenkin esimerkiksi siinä, että selkokieli voisi kuulua esimerkiksi uuteen asiantuntijaviestinnän tenure track -professorin tehtävänalaan.

## Selkokielen opetukseen liittyviä odotuksia, toiveita ja suunnitelmia

Integrointi, valinnaisuus

Selkokielen opetuksen tarve ja hyöty tiedostetaan ja sen katsotaan sopivan moneen koulutusohjelmaan. Mahdollisena toteutustapana nähdään integrointi toiseen

opintojaksoon tai kurssin järjestäminen valinnaisena. Selkokielen opetus nähdään ensi vaiheessa lähinnä esittelevänä luentona. Lisäksi mainitaan, että haluttaisiin käyttää valmista materiaalia, jota voitaisiin jakaa opiskelijoille.

Yhteistyö

Vastauksissa esille tulee paitsi koulutusohjelmien ja yliopistojen välinen yhteistyö myös se, että mukana olisi ulkopuolisia selkokielen asiantuntijoita esittelemässä selkokieltä ja mukauttamista. Erityisesti on tarpeen saada ulkopuolinen selkokielen asiantuntija tukemaan opettajia selkomukautustehtävien arvioinnissa. Lisäksi tarvittaisiin selkokielen kokemusasiantuntijoita antamaan palautetta opiskelijoiden selkomukautuksista. Yliopistoissa olisi hyötyä korkeakoulurajat ylittävästä opetus- ja tutkimusyhteistyöstä. Myös yhteistä, avointa verkkokurssia (MOOC) ollaan valmiita koordinoimaan, jos sille järjestyy rahoitusta.

Opintokokonaisuuden luominen ja tutkimus

Yhdessä yliopistossa on tarkoitus vakiinnuttaa selkokielen opetuksen ja tutkimuksen opetus opintokokonaisuudeksi SUKU-maisteriohjelmaan yhteistyössä kääntäjien maisteriohjelman kanssa. Opiskelijat voisivat ottaa sen osaksi tutkintonsa syventävien opintojen valinnaisia jaksoja ja halutessaan erikoistua tutkielmassaan selkokielelle. Kokonaisuuden järjestämisessä tehdään opetusyhteistyötä eri tieteenalojen kesken. Nykyisin on mahdollista suorittaa opintojaksot Johdatusta selkokielelle ja sen tutkimukseen sekä Selkomukauttamisen projektikurssi. Näiden lisäksi suunnitellaan selkokielen monitieteisiä ulottuvuuksia käsittelevää kurssia.

Selkokieli eri aloilla

Selkokieli voisi olla osa kaikkien opettajien työkalupakkia. On tarpeen tarjota perustietoa asiasta opiskelijoille, joista tulee kieliäsioiden asiantuntijoita ja opettajia eri oppilaitoksiin.

Kehittämisen paine tulee osin opiskelijoilta. He ovat kiinnostuneita selkokielestä ja saavutettavuudesta, ja graduja tehdään aiheesta etenkin suomen kielessä. Selkokielen opetusta pitäisi vahvistaa kaikissa kielten yksikön opintosuunnissa.

Myös akateemisten alojen työntekijöiden on opittava käyttämään kieltä eri tavoin, vastaanottaja huomioiden. Lääkärien ja juristien on otettava huomioon, miten vastaanottaja pystyy viestin ymmärtämään ja tulkitsemaan. On vastaanottajan oikeus kuulla tai lukea itseään koskeva asia siten, että hän voi sen helposti tulkitella oikein.

## Muita pohdintoja selkokielen opettamisesta

Selkokielisyyttä voidaan hyödyntää monikielisten työyhteisöjen ja muiden yhteisöjen vuorovaikutuksessa. Yliopistot eivät kuitenkaan tähän mennessä ole suomen kielelle rakentaneet monikielisyyttä vaan muunkielisten oletetaan toimivan englanniksi. Jos, kuten Ruotsissa, muunkielisiä haluttaisiin integroida suomenkielisiin koulutusohjelmiin aiempaa enemmän ja paremmin, voisi selkokielisyydelle olla tilausta **integroitumista tukevana toimintana**.

Meillä ei opeteta selkokieltä, vaan siitä kerrotaan ja siitä informoidaan opiskelijoita. Sitä pidetään tärkeänä puhe- ja kommunikaatiivammaisen ihmisen kommunikaatiokeinona ja informaationsaantikeinona. Lisätieto selkokielestä on tervetullutta, ja sen systemaattinen opetus voi olla jollakin tapaa mahdollista meilläkin.

**Suomi toisena kielenä** opetuksessamme pyritään käyttämään mahdollisimman paljon selkokieltä, joten asia sinänsä on tuttu vaikka emme sitä sellaisenaan opeta.

Opiskelijoilla on mahdollisuus tehdä **selkokieleen liittyvä opinnäyte**. Siinä samalla he voivat oppia tästä aiheesta. Olen ohjaajana oppinut selkokielestä itsekin.

Olen pitänyt luentoja selkokielestä, ja kuvailisin luentojani lähinnä selkokielen tiedostuttamiseksi opiskelijoille. Tällaisia luentoja on ollut aloilla, joilla selkokieli on erityisen tärkeää, kuten sosiaalityö, mutta mielestäni toimintaa olisi hyvä laajentaa koskemaan muitakin opintoaloja. Luentoja varten olen saanut hyvin materiaalia Selkokeskuksen sivuilta. **Selkokeskus** on ollut hyvin auttavainen kaikin puolin.

Selkokieli tuntuu tällä hetkellä olevan kovasti nousussa, mutta resursseja ei vielä ole koottu, vaan ne ovat hajallaan.

Ei ole asiantuntemusta eikä resursseja pienessä oppiaineessa. **Yhteistyötä** kannattaisi tehdä joko eri oppiaineiden tai oppilaitosten kesken. **Verkkokurssit?**

**Suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto** on hyvä kotipesä selkokielen opetuksen ja tutkimuksen yliopistotasoiselle koordinoinnille, koska osastossa ovat sekä suomen kielen että pohjoismaisten kielten opetus ja tutkimus että kotimainen kirjallisuus, pohjoismainen kirjallisuus ja tietokirjallisuus ja tietokirjoittaminen.

Opintokokonaisuudessa on siis mahdollisuuksia sekä yhdistää että eriyttää selkosuomen ja selkoruotsin (lättvenska) opetusta ja tutkimusta. Samalla voidaan monipuolisesti hyödyntää selkokieleen liittyviä suomen ja ruotsin tutkimuksen erikoisaloja. Selkokieli ei ole erillinen saareke yliopisto-opetuksessa vaan limittyy suomen tai ruotsin kielimuotoina monin eri tavoin näitä koskevaan tietämykseen ja tutkimukseen. Tutkimuksessa näitä liukumoita voidaan hyödyntää ja kouluttaa kielen asiantuntijoita, joilla on myös vankka tietämys selkokielen teoriasta ja käytännöstä.

**Selkokielen kysyntä laajenee mitä todennäköisimmin valtavaksi, kunhan kielellisen saavutettavuuden idea ja lainsäädännön vaatimukset saavuttavat laajempaa pohjaa.** Kannamme erityistä huolta selkokielen tutkimusperustaisesta ja korkeatasoisesta koulutuksesta. Kentälle pitää saada kielen asiantuntijoita kehittäjiksi ja kouluttajiksi ja mahdollisuuksien mukaan myös käytännön toimijoiksi, jotta se, mitä selkokielenä tarjotaan, voi todella hyödyntää selkokieltä tarvitsevia. Samalla olemme avoimia laaja-alaiseen yhteistyöhön ja esim. verkko-opetuksen hyödyntämiseen soveltuvien osin.

Kiitokset kaikesta työstänne selkokielen käytön lisäämiseksi!

## Päätelmiä ja jatkosuunnittelua

Kyselyyn vastanneista noin kolmasosa kertoi, että kyseisessä yliopistossa opetetaan selkokieltä ja että se on vakiintunut osaksi opetustarjontaa. Lopuissa selkokielen opetusta ei ole kokeiltu ollenkaan. **Olisi hyvä tavoite, että etenkin niissä yliopistoissa, joissa on kielitieteen tutkinto-ohjelmia, olisi opetuksuunnitelmassa selkokielen opintojaksoja tai mahdollisesti jonkinlainen opintokokonaisuus.**

Olisi myös tärkeää vahvistaa selkokielen asemaa niin, että kurssi olisi pakollinen osa tutkintoa eikä pelkästään yhtenä vaihtoehtona valinnaisissa opinnoissa, joihin aika ajoin kohdistuu säästöjä. Nykyisin selkokieli on pakollisena vain yhden yliopiston tutkinto-ohjelmassa.

Opetuksen määrä vaihtelee sekä tuntien että opintopisteiden mukaan. Vähimmillään se on muutaman tunnin osuus 5 opintopisteen opintojaksosta, laajimmillaan 10 opintopistettä. Tämä näkyy myös siten, että lukuvuosittain opetukseen osallistuu keskimäärin 20–40 opiskelijaa. Ensisijaisena tavoitteena ei kuitenkaan vaikuta olevan opiskelijamäärän kasvattaminen vaan **opetuksen vakiinnuttaminen osaksi erikoistumisopintoja ja siten opiskelun syventäminen.**

*Olisi hyvä tavoite, että etenkin niissä yliopistoissa, joissa on kielitieteen tutkinto-ohjelmia, olisi opetussuunnitelmassa selkokielen opintojaksoja tai mahdollisesti jonkinlainen opintokokonaisuus.*

**Yhdessä yliopistossa** on suunnitteilla sisällyttää 15 opintopisteen laajuinen selkokielen opetuksen ja tutkimuksen kokonaisuus suomen kielen ja suomalais-ugrialaisten kielten ja kulttuurien maisteriohjelman opetussuunnitelmaan. Kokonaisuuden järjestämisessä tehdään opetusyhteistyötä eri tieteenalojen kesken.

Kyselyssä tulee esille se näkemys, että selkokieleen perehtyminen sekä teorian että soveltamisen näkökulmasta tarjoaa kieli- ja käännöstieteiden tutkinto-ohjelmien opiskelijoille erikoistumis- ja työllistymismahdollisuuksia kielen ja viestinnän asiantuntijoina. Samoin mainittiin selkokielen tuntemuksen hyödyt opettaessa suomea toisena ja vieraana kielenä.

Toinen opetuksen kehittämisen suunta yliopistoissa on selkokielen opetuksen lisääminen **kielikeskusten järjestämissä yhteisissä viestintä- ja kieliopinnoissa**. Vaikka opetusta olisi vähän, opiskelijat saisivat tietoa selkokielen ja selkeän yleiskielen eroista. Vastauksissa mainitaan useita aloja, joilla selkokielisen viestinnän tuntemisesta olisi hyötyä työelämässä. Lisäksi yhtenä kehittämisen kohteena voisi olla se, että **selkosuomi olisi enemmän esillä digitaalisen saavutettavuuden opintokokonaisuuksissa**. Silloin kognitiivinen saavutettavuus yhdistyisi selvemmin palvelumuotoiluun ja käytettävyyteen.

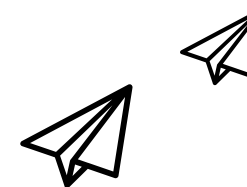
Yliopistoissa selkokielen opettamisessa painottuu soveltava näkökulma. Vastaajista 75 prosenttia nosti painotuksena esiin sen, miten selkokieltä voi nivoa ammattialan käytäntöön. Selkokieltä kehitetään tutkimusperustaisesti, minkä vuoksi yliopistot ovat avainasemassa ylempien opinnäytteiden tuottajina. Tästä huolimatta selkokielen kielimuodon teoreettisia näkökulmia painotettiin vain puolessa vastauksista. Syynä voi olla esimerkiksi se, että selkokielen tutkimuksen määrä on kasvanut vasta 2000-luvulla eikä se toisaalta kielitieteissä metodologisesti välttämättä eroa muusta tutkimuksesta.

Opetuksen vahvistaminen ja vakiinnuttaminen lisäisi selkokieltä käsittelevien **opinnäytteiden tekemistä ja ohjausta**. Kehittämisessä olennaista on eri oppilaitosten ja tieteenalojen yhteistyö. Yhteistyötä ylläpitää osaltaan selkokielen tutkijoiden **Klaara-verkosto**, johon kuuluu opettajia ja tutkijoita eri korkeakouluista. Verkoston sivuilla on hyödyllistä materiaalia opiskelijoille, opettajille ja tutkijoille. Tutkimustuloksista saa tietoa Klaara-blogista. Verkosto on viime vuosina järjestänyt kaksi kertaa vuodessa

opinnäytepajoja, joissa selkokielestä opinnäytettä tekevät voivat esitellä työtään ja saada palautetta. Verkostolla ei kuitenkaan ole kiinteää rahoitusta, mikä vaikuttaa toiminnan jatkuvuuteen.

Selkokielen opetuksen kehittäminen on useimmiten yksittäisten toimijoiden varassa, ja rahoitus järjestyy, jos opettajat pystyvät sisällyttämään opetuksen kehittämisen, ohjauksen ja mahdollisesti tutkimusta työsuunnitelmaansa. Siksi olisi mietittävä, olisiko **opetustehtävien alaa mahdollista uudistaa** niin, että toimenkuvaan kuuluisi yhtenä osana selkokielisen viestinnän opetus ja tutkimus. Koska resursseja on niukasti, opetusta pystyttäisiin ehkä laajentamaan yliopistojen yhteistyöllä ja sopimalla jonkinlaisesta työnjaosta. Kyselyssä esillä on esimerkiksi mahdollisuus suunnitella yhteinen avoin verkkokurssi (MOOC). Lisäksi voisi käyttää JOO-opinto-oikeutta, sitten kun tarjolla on selkokielen opetuksen ja tutkimuksen opintokokonaisuus.

Vastauksissa tulee esille myös **yhteistyö Selkokeskuksen kanssa** sekä opetuksen kehittämisessä että opinnäytteiden ohjaamisessa, esimerkiksi aineistojen hankkimisessa. Samoin olisi mahdollista laajentaa yhteistyötä Selkokeskuksen asiantuntijoiden kanssa, joilla on osaamista ja kokemusta sekä koulutuksesta että selkokielistämisestä ja selkokielellä kirjoittamisesta.



Käsitys Suomessa annettavasta selkokielen opetuksesta ja koulutuksesta on melko hajanainen. Selkokielen tutkijoiden ja selkokielestä kiinnostuneiden yhteistyöverkosto Klaara teki selvityksen, joka hahmottaa selkokielen opettamisen ja kouluttamisen tämänhetkistä tilannetta ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.

Tavoitteena oli hahmottaa, millaista opetusta on tarjolla, mitä tarpeita eri tahoilla on selkokielen opetukseen liittyen ja millaisia mahdollisuuksia avautuu opetus- ja koulutusyhteistyölle.

Selvityksen perusteella piirtyy kuva, että kaikilla koulutuksen asteilla on vielä liian vähän selkokielen asiantuntemusta. Selkokielen opetuksen kehittäminen on kuitenkin aktiivisessa vaiheessa.

